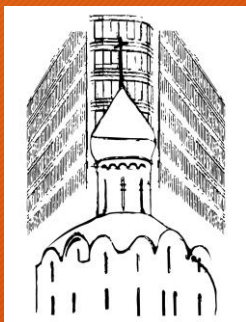

Átmenetek a genealógiai kutatások hagyományos forrásainak internetes fellelhetőségében

ÁTMENETEK
A globális és helyi kultúrák határán
című konferencia
III. Könyvtár szekciója
Szeged, 2021. március 12–13.

- „Ha szeretnénk meghatározni a családtörténeti kutatás célját, indíttatását, társadalmi, kutatói adatbázisát, alapvető különbség rajzolódik ki a családi múlt feltárását elsősorban szabadidős elfoglaltságnak tekintő amatőr családkutatók tábora és a kutatómódszertani eszközkészlettel és publikációs gyakorlattal rendelkező történészek, levéltárosok és genealógusok professzionális csoportja között.” (Fülöp Tamás: *Családtörténet – közművelődés. A családtörténeti-kutatás néhány társadalomelméleti és szakmódszertani alapvetése.* In: *Család – érték – nevelés.* szerk. Karikó Sándor Szegedi Egyetemi Kiadó, Juhász Gyula Felsőoktatási kiadó. Szeged, 2018. ISBN 978-615-5455-95-7)
- Az egyén életében a családi kapcsolatai a legfontosabb kapcsolatok. Mindegyiknek megvan a személyiségformáló, identitásformáló hatása.
- Magyarországon a családtörténeti kutatásokhoz kellemetlen emlékek kapcsolódtak és mind a mai napig kapcsolódnak: a nemesi-és főnemesi származás igazolásának vezetése a felszabadulásig, illetve a XX. század első felére eső zsidótörvények kapcsán bevezetett származás igazolások miatt is.

- A genealógia („... az emberek közötti leszármazáson alapuló rokonsági kapcsolatokkal foglalkozó tudomány...”), ki gondolná, de egyidős az emberiséggel.
- (Magyar történelmi fogalomtár, 1. kötet A-K / szerk. Bán Péter. Budapest, 1989. p. 156-157.)
- **mikrotörténelem**: megértse a múlt embereit mint **saját célokkal és stratégiákkal rendelkező, cselekvő egyéneket**.
- **Valuch Tibor előadása (2020. november 17.):** A személyes történelem lehetőségei és kérdései
- <https://www.youtube.com/watch?v=1udgYu42jto>
- <- telci kastély (Csehország) első udvara, saját fotó

A kutatást befolyásoló tényezők (kutatási nehézségek)

- Idő és tér nyújtotta behatároltság:
 - földrajzi, hivatali, törvényi határok, fellelhetősége (háborúk), (trianoni határok, Turul 2012/1. [https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/Turul_2012/?query=turul%202012&pg=0]), a Kárpát-medence levéltári forrásairól [https://library.hungaricana.hu/hu/collection/mltk_bfl_a_karpat_medence_leveltari_forrasai/]
 - szakmai felkészültség (pl. latin, paleográfiai [A szerb és a román ortodox anyakönyvek a Nagy Péter cár írásreformjai előtti cirill betűkkel íródtak.], kutatómódszertani ismeretek)
 - A levéltári kutathatóságról [http://mnl.gov.hu/mnl/ol/kutatasi_szabalyzat]
 - „Az állami anyakönyvi másodpéldányok kutatása: csak olyan kötetek tehetők bárki számára kutathatóvá, amelyek esetében az adatok egyenkénti vizsgálata nélkül is kizárható olyan adatok kiadása, amelyek esetében a védelmi idő még nem telt le. Ennek alapján:
 - *Halálozási* anyakönyvek az érintettek halálozása óta eltelt **30** év után válnak bárki számára kutathatóvá.
 - a születési anyakönyvek *a keletkezésüktől számított* **130** év elteltével válnak bárki számára kutathatóvá.
 - *Házassági* anyakönyvek esetében a *keletkezésüktől számított* **86** év eltelte után válnak bárki számára szabadon kutathatóvá.”

A családtörténeti kutatások újkori és jelenkori hagyományos forrásai forrásérték szempontjából

- oklevelek, akták, városi jogkönyvek, kiváltságok, statútumok, hivatalos levelek (pl. obsitos levél), Királyi Könyvek, jogszabályok [Tripartitum – szokásjogi gyűjtemény, jogkönyv],
- összeírások (dicalis-portális, földesúri urbáriumok, adójegyzékek, népszámlálások: kataszteri, katonai), leíró statisztikák, anyakönyvek (egyházi, polgári, tanulmányi-iskolai, stb.), hagyatéki iratok (hagyatéki leltárak és végrendeletek), egyházlátogatási jegyzőkönyvek
- vegyes típusú források: pl. meghívók, értesítők (keresztelő, házasság, gyász), diszpenzációs iratok, stb.
- halottvizsgálat, gyászjelentés, temetői nyilvántartások, sírfeliratok (epitáfiumok), sírboltok, templomi falfeliratok, stb.

- levelek (magán-, fiktív, irodalmi)
- informatív források: sajtó, plakát, röpirat, karikatúra
- elektronikus források: filmek, rádió, tv, internet (fórum, hírportál, blog, vlog)
- vegyes típusú források: pl. sírfeliratok, templomi falfeliratok, múzeumi kiállítások tárgyi emlékei, stb.
- Memoárok (emlékirat), önéletrajzok, naplók, visszaemlékezések (interjú során rögzített), életrajzi adattárak, lexikonok, stb.

Az anyakönyvekről

A mai anyakönyvezési gyakorlatot a Tridenti Zsinat (1545-1563) 24. ülése (1563) fektette le.

A zsinat határozatai befolyásolták a protestáns egyházak anyakönyvezési gyakorlatát is.

A legrégebb

evangélikus anyakönyvek:

Kassa (1587), Bártfa (1592), Selmecbánya (1594), Sopron (1656), Ágfalva (1665).

római katolikus anyakönyvek, melyeket a határozatok szerint szerkesztettek:

Túrócszentmárton (1601), Kőszeg (1633), Pápa (1638), Győr (1642-43), Ágfalva (1661).

református anyakönyv:

Kiskunhalas (1678), Győr (1682), Debrecen és Pápa (1703).

A korai anyakönyveket folyamatosan vezették napok és hónapok szerint. A rovatok szerinti vezetés Szarvason 1800. január 1-jétől indult meg.

1750-es anyakönyvi bejegyzés a Szarvasi Evangélikus Gyülekezet Levéltárából ->

Die	Num	1750	
Monat	F.F.	C.	
21.	103.	B.	Pat. Męsłowski Mary. Mat. Kata. Inf. Kata. Gmp. Szarvasi M. Gm. Eja Kappanosta.
22.	104.	B.	Pat. Daniel Polgár. Mat. Eja. Inf. Kata. Gmp. Kovács Mary. Gm. Eja egy v. v.
24.	147.	F.	Polgár Matuszowski család v. v. (10.)
	148.	F.	Mary Andryś w. Kacza Kaja zemel.
	149.	F.	Ludela Maryś deczka porodwana. (17.)
	105.	B.	Pat. Ewa Andryś. Mat. Maryś. Inf. Kata. Gmp. Mar. Miszki M. Gm. Eja Kappanosta.
	106.	B.	Pat. Polgár Dun. Mat. Eja. Inf. Maryśka. Gmp. Polgár Dun. Gm. Eja Eja.
27.	150.	F.	Janyś Maryśo. család v. v. (10.)
<u>Julius</u>			
3.	151.	F.	Mocznak Et. dama 3 Moleg jynacel porodwana. (6.)
6.	107.	B.	Pat. Badyniel Pat. Mat. Eja. Inf. Kata. Gmp. Mar. M. Dun. Gm. Eja Kappanosta. Eja.
7.	108.	B.	Pat. Pencur Mac. Mat. Maryśka. Inf. Kata. Gmp. Johannes Lachard. Gm. Eja Kappanosta. Eja.
	109.	B.	Pat. Balu Jan. Mat. Maryśka. Inf. Kata. Gmp. Mar. M. Gm. Eja Kappanosta. Eja.
8.	152.	F.	Polgár Andryś porodwana.
	153.	F.	Polgár Matuszowski porodwana. Eja. Inf. Kata. Gmp. Mar. Janyśka Andryśka porodwana. (20.)
	154.	F.	Mocznak Mac. porodwana. (6.)
10.	155.	F.	Maryś Dunowa porodwana.
	110.	B.	Pat. Janyś Jan. Mat. Eja. Inf. Kata. Gmp. Maryśka Tomasz. Gm. Eja Kappanosta. Eja.
	111.	B.	Pat. Ewa Maryś. Mat. Maryśka. Inf. Kata. Gmp. Maryś Dun. Gm. Eja Kappanosta. Eja.
12.	156.	F.	Polgár Janowa porodwana. (10.)
13.	117.	B.	Pat. Matuszowski Dun. Mat. Kata. Inf. Maryśka. Gmp. Maryśka Dun. Gm. Eja Kappanosta. Eja.
14.	113.	B.	Pat. Janyś Tomasz. Mat. Eja. Inf. Maryśka. Gmp. Maryś Dun. Gm. Eja Kappanosta. Eja.
15.	157.	F.	Matuszowski Dun. porodwana. (10.)
	158.	F.	Polgár Matuszowski porodwana. (10.)
	114.	B.	Pat. Janyś Andryś. Mat. Kata. Inf. Kata. Gmp. Maryś Dun. Gm. Eja Kappanosta. Eja.
	115.	B.	Pat. Janyś Mat. Mat. Dun. Inf. Maryśka. Gmp. Eja Kappanosta. Eja.
16.	159.	F.	Ludela Maryś porodwana. (10.)
18.	160.	F.	Matuszowski Dun. porodwana. (10.)
21.	116.	B.	Pat. Janyś Jan. Mat. Kata. Inf. Kata. Gmp. Maryśka Dun. Gm. Eja Kappanosta. Eja.
22.	161.	F.	Polgár Janowa porodwana. (10.)
23.	117.	B.	Pat. Tomasz Tomasz. Mat. Maryśka. Inf. Kata. Gmp. Maryśka Dun. Gm. Eja Kappanosta. Eja.

Polgári anyakönyvezés

- Az állami anyakönyvezést az 1894:XXXIII. tc. vezette be, amely **1895. október 1. óta** van érvényben. Ettől kezdve a polgármesteri hivatalokban őrzik az anyakönyveket, a másodpéldányokat pedig az illetékes területi levéltárakba küldték be. Az egyes felekezetek azonban továbbra is vezették saját anyakönyveiket, ezek azonban már hiányosak.
- Az állami anyakönyvekről szóló 1894: XXXIII. t.-cz. és ezt módosító 1904: XXXVI. t.-czikk (Dolenecz József: Az új anyakönyvi törvény 1905.
https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/CsaladHely_AltalanosCsaladtortenet_UjAnyakonyviTorveny/?pg=0&layout=1)
- A belügyminiszter 9/1952. B.M. számú utasítása az anyakönyvek vezetéséről és a házasságkötési eljárásról (lásd: Belügyi Közlöny 1952.
https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/BelugyiKozlony_1952/?pg=1208&layout=1)
- 2014. július 1-jétől a papíralapú dokumentálást felváltotta az elektronikus anyakönyvi rendszer.

Érdeemes tudni:

- A genealógusok, elsősorban az amatőr családkutatók munkáját befolyásolja az állami levéltárakban található anyakönyvek hozzáférhetősége. (Lásd az MNL kutatási szabályzatát.)
- A Magyar Nemzeti Levéltár (a korábbi MOL) a személyi jogok védelme címén már 1975-ben zárolta az 1867 és 1966 közti időszak anyagát. Ezért a kutatók számára a mormon egyház Salt Lake City-i vagy nürnbergi adatbázisa az egyetlen megoldás az anyakönyvi adatok fellelhetőségére.
- Az 1960-as években az USA mormon felekezetének támogatásával (Salt Lake City, Utah) ahogy más országban is megtörtént, nálunk is lefényképezték az összes egyházi és a polgári anyakönyvek nagy részét. A mormon egyház célja az összes ember családfájának az összeállítása.
(<https://www.familysearch.org/en/>)

A genealógiai kutatások hagyományos forrásainak internetes elérhetőségei

- oklevelek, akták, városi jogkönyvek, kiváltságok, statútumok, hivatalos levelek (pl. obsitos levél), <https://www.eleveltar.hu/>;
- Királyi Könyvek <https://hungaricana.hu/hu/>;
- jogszabályok [Tripartitum – szokásjogi gyűjtemény, jogkönyv], <http://mek.oszk.hu/>;
- összeírások (dicalis, portális, földesúri urbáriumok, adójegyzékek, népszámlálások: kataszteri, katonai), leíró statisztikák, anyakönyvek (egyházi, [pl.: <http://www.oskereso.hu/>]; polgári, tanulmányi-iskolai, stb.), hagyatéki iratok (hagyatéki leltárak és végrendeletek <https://www.eleveltar.hu/>; <https://archives.hungaricana.hu/hu/lear/>),
- egyházlátogatási jegyzőkönyvek <https://www.eleveltar.hu/>; <http://mek.oszk.hu/>
- vegyes típusú források: pl. meghívók, értesítők (keresztelő, házasság, gyász), diszpenzációs iratok, stb. <https://www.eleveltar.hu/>;
- halottvizsgálat, gyászjelentés, temetői nyilvántartások, sírfeliratok (epitáfiumok), sírboltok, templomi falfeliratok, stb. <https://www.eleveltar.hu/>

- levelek (magán-, fiktív, irodalmi) <https://www.eleveltar.hu/>; <http://mek.oszk.hu/>;
- informatív források: sajtó, plakát, röpirat, karikatúra <http://epa.oszk.hu/>;
<https://www.eleveltar.hu/>; <https://www.museumap.hu/actual>
- elektronikus források: filmek, rádió, tv, internet (fórum, hírportál, blog, vlog)
- vegyes típusú források: pl. sírfeliratok, templomi falfeliratok, múzeumi kiállítások tárgyi emlékei, stb. <https://www.museumap.hu/actual>
- Memoárok (emlékirat), önéletrajzok, naplók, visszaemlékezések (interjú során rögzített), életrajzi adattárak, lexikonok, stb. <http://mek.oszk.hu/>

Összefoglalva

Forrásérték: megbízható vagy megkérdőjelezhető

az adatbázisok létrejötte és kereshetőségük

<https://hungaricana.hu/hu/>; <https://www.eleveltar.hu/>;

<http://mek.oszk.hu/>; <http://epa.oszk.hu/>

<https://www.museumap.hu/actual>

https://adatbazisokonline.hu/kategoria/genealogia_csaladtortenet

<http://www.oskereso.hu//>

Irodalomajánlás

- Genealógia 1. [I. Levéltár és genealógia] / szerk.: Kollega Tarsoly István, Kovács Eleonóra, Pandula Attila, Vitek Gábor. A történelem segédtudományai I. / sorozatszerkesztő Kollega Tarsoly István, Pandula Attila, Budapest, Tarsoly Kiadó, 2012. ISBN 978-963-9570-41-2
- Genealógia 2. II. Társadalom és genealógia / szerk.: Kollega Tarsoly István, Kovács Eleonóra, Pandula Attila, Vitek Gábor. A történelem segédtudományai I. / sorozatszerkesztő Kollega Tarsoly István, Pandula Attila, Budapest, Tarsoly Kiadó, 2013. ISBN 978-963-9570-55-9
- Genealógia 3. [III.] Források és genealógia / szerk.: Kollega Tarsoly István, Kovács Eleonóra, Vitek Gábor. A történelem segédtudományai I. / sorozatszerkesztő Kollega Tarsoly István, Kovács Eleonóra, Budapest, Tarsoly Kiadó, 2015. ISBN 978-963-9570-66-5
- Kis füzetben nagy segítség a családkutatáshoz. Szolnok: ANKK Családkutatók Klubja, szerzői Ari Ilona, Berkes József, Cseh Géza]. 1. - 2012., 2. 2014. ISSN 2064-0234

Gergely-Lőrinc Ildikó (lorinc.ildiko@szte.hu)

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!